

Zondag 25 augustus 2024
tiende van de zomer

Lezing uit het eerste testament: Jesaja 35,1-10

Lied: 'Als alle mensen vogels dromen' – lied 1013

Evangelielezing: Marcus 7,31-37

Lied: 'Geest, uit de hemel neergedaald' – lied 677

Overweging

Straks na de overweging zingen we een bijzonder lied. Een moeilijk lied; Simon heeft het daarom voor de dienst al even met ons geoefend. Het is zowel qua melodie als qua tekst niet eenvoudig. Toch heb ik het in de liturgie willen hebben. Want het benoemt alles waar het vandaag over gaat.

Het spreekt van verzet en woede. Van hoop en verlangen. En van inzicht. De dichter, Kurt Rose, ziet zichzelf onder ogen. Hij benoemt zijn eigen nood. En hij benoemt ook zijn eigen kleinheid en beperktheid. Onmacht en twijfel klinken erin door.

En dat bij zulke hoopvolle verhalen? Jesaja, met zijn visioen. Marcus, met zijn genezingsverhaal over de dove die weer kan horen. Hoe past dit lied hierbij?

Het visioen van Jesaja – we hebben de woorden al vaker gehoord. Het is prachtig. Over hoe de woestijn zich zal verheugen en zal gaan bloeien. Hoe blinden zullen zien en doven zullen horen, verlamden zullen springen en stommen zullen jubelen. Een troostverhaal. Maar dit verhaal staat niet op zichzelf. Het zit ingeklemd tussen andere verhalen. Woorden over oorlogsdreiging. Over gesneuvelden en bloed. Over verwoestingen en geweld. Die vormen de vreselijke realiteit.

Hier in West-Europa leven we al vele lange jaren in vrede. Maar oorlog is dichtbij. We horen erover in de media. We ontmoeten mensen die voor oorlog zijn gevlucht. We lezen en horen van angst en polarisatie dichtbij.

Ik lees in deze dagen het boek 'de tolk van Kabul'. Een Canadees vertelt over zijn ervaringen als undercover journalist wanneer hij mee vlucht met een Afghaan die probeert Europa te bereiken. Over de hardheid van mensen. De angst in het westen voor vluchtelingen. Over racisme en discriminatie.

Ik krijg het er ook zelf benauwd van. Wat is er veel leed. Wat gun je het vrouwen en andere mensen om niet

onder de tirannie van de Taliban te hoeven leven. Maar hoe, en wat kunnen we doen...? Wij leven op een plek die deel uitmaakt van de 12% van deze wereld waar de meeste welvaart is en de meeste grondstoffen worden verbruikt. Daartegenover staat het straatarme Afghanistan dat verwoest is door oorlog. Waar de Amerikanen jarenlang hebben geprobeerd om iets te veranderen, maar het toen hebben opgegeven en de situatie nog desastreuzer achterlieten dan voorheen. Wat is dat een akelig gevoel: niets kunnen doen – maar wel voelen dat je, door je eigen overconsumptie, schuldig bent...

Zo is de werkelijkheid. Ik heb Oekraïne en Gaza nog niet eens genoemd – en vele andere landen waaruit mensen wegvlugten omdat ze er geen toekomst zien. En in die werkelijkheid klinkt dit visioen van Jesaja... slaat dat dan niet als een tang op een varken?

Dat geldt evenzo voor het verhaal van Marcus. Ook een verhaal in harde tijden. Waarin de Romeinse overheersing gelijk stond aan een harde dictatuur. Waarin de tempel in Jeruzalem was verwoest en joden en christenen waren weggevlucht. Een dictatuur waar mensen leefden onder voortdurende dreiging. Voor die mensen klinkt dan dit verhaal: over een dove die wordt genezen. Ik stel me bij die dove iemand voor die de weg kwijt is. Die het allemaal niet meer weet. Die Gods woord wil horen, maar het lukt hem niet. Jezus laat het aan hem gebeuren, dat woord: hij zegt niets maar steekt zijn vingers in zijn oren en raakt met speeksel zijn tong aan. En hij geneest.

Wat beoogt dit verhaal? Hoe kan het nou helpen om het in het donker vol te houden? Wat kunnen zij hiermee – en wat kunnen wij hiermee, behalve het idee krijgen dat dit fabeltjes zijn? Dat God dit echt niet voor mij zal doen of voor wie mij lief zijn – net zomin als een kind opwekken uit de dood, net zomin als zélf opstaan uit de dood?

Beide verhalen roepen om een lied zoals dat moeilijke lied van Kurt Rose dat we straks zullen zingen:

Ja, het liefst zou ook ik,
als die andere drammers,
God tot ingrijpen dwingen
met die almacht van Hem.

En als het straks een beetje schreeuwerig klinkt, zoals wij het zingen, en niet helemaal zuiver en we de melodie niet te pakken krijgen, dan is dat niet erg. Dan past dat prima bij de inhoud van dit lied.

Maar dan klinkt: 'Zie de mens'
en ik kijk in een spiegel,
zie het lijden, de onmacht,
mijn armzalig gezicht.

En ik schreeuw, bal mijn vuist:
ach, wat is dan dat mensje,
zonder redding van boven?
Brengt een mens ons soms heil?

Hier ziet de dichter de vernederde Christus voor zich.
Teleurstelling klinkt in dit lied. Had Jezus niet meer
kunnen doen? Had hij geen almachtige Redder uit de
ellende kunnen zijn? Die dat visioen van Jesaja
waarmaakt, die niet alleen die ene dove geneest maar
ons allemaal?

Het lijkt of Marcus de teleurstelling heeft voorvoeld.
Hij voegt een betekenisvolle zin toe aan zijn verhaal:
“Hij beval de omstanders om aan niemand te vertellen
wat er gebeurd was.” Jezus zegt: houd je mond
hierover.

Zou dat niet zijn omdat je zo’n wonderlijke ervaring niet
kúnt doorvertellen? Omdat het dan misgaat en ieder
die het hoort er haar of zijn eigen interpretatie aan zal
geven? Zoals ik dat nu in feite ook doe... Zou Jezus dit
gezegd hebben omdat we dan God in een kadertje gaan
plaatsen? Misschien denken we wel: dat is die God die
de één wel geneest en de ander niet...

Het geeft aanleiding voor onbegrip. Voor scheve ogen.
Voor misverstanden. Doordat we graag willen
begrijpen, met ons verstand op een rijtje willen zetten.
Als ik zit te werken aan een overdenking doe ik in feite
niet anders. En toch gaat elke uitleg ergens mank. Want
God blijft een mysterie. God zal altijd groter zijn dan wij
kunnen denken en bevatten.

Het wonderlijke is denk ik niet de genezing van de dove.
Het wonderlijke is dat er een God is die we niet kunnen
begrijpen, maar voor wie alles mogelijk is. Voor wie een
visioen zoals dat van Jesaja toekomstperspectief is, zelfs
al wijzen onze ervaringen in deze wereld op het
tegendeel.

Het wonderlijke is dat er een God is die onze doofheid
kan genezen, zelfs al begrijpen wij niet hoe. Doofheid
die vermoedelijk naar iets anders verwijst dan naar
letterlijke doofheid. Die meer te maken heeft met hoe
we elkaar en God horen – of liever: vaak niet horen.

Jezus zegt: houd je mond hierover. Misschien wel
omdat het niet te begrijpen *valt*. Omdat we hier met
alleen ons verstand niet ver komen. Omdat God
liefhebben en verstaan evenveel te maken heeft met
ons hart en onze ziel en onze wil. Misschien wel omdat
we sowieso vol vragen zullen blijven. Omdat we God
nooit kunnen vangen in een beeld of een afbeelding of
in wat dan ook. Het christendom was van oorsprong
niet voor niets een mysteriegodsdienst.

Ik denk aan wat Marianne Vonkeman schrijft. Ze is hier
een paar keer voorgegaan. Na haar emeritaat gaf ze
een boek uit waarin ze haar gesprekken met God en

zichzelf gebundeld heeft. Ze schrijft: ‘Je bent mij en Je
bent anders. Ik ken Je en ik zoek Je. (...) Als ik Je zie, ben
Je verdwenen, als Je verdwijnt, herken ik Je weer.’ (p9-
10) Ze vertelt hoe ze God ervaart in zichzelf, in een
ander, in de natuur – en hoe hij dan tegelijk weer
verdwenen is. Ze kan geen woorden vinden voor God,
hij is niet in woorden uit te drukken. ‘Al te vaak heb ik
Je beperkt en vereenzelvigd met wat ik zelf zocht,’
schrijft ze. We geloven in onze opvattingen van God.
Maar geloven we ook in God zelf? God die juist in zijn
afwezigheid *aanwezig* is? Omdat we precies *dán*
erkennen dat we hem niet kunnen vangen in een beeld
dat we van hem hebben?

Wanneer we dit zien, ervaren we onze eigen
beperkteheid. Onze kleinheid als mens die spreekt uit
het lied van Kurt Rose. Hij verzet zich tegen die
mysterieuze God. Wij kunnen vandaag hetzelfde doen:
hoe zit het God, met dat visioen van Jesaja? Uw nieuwe
wereld, uw koninkrijk, komt het daar nog van? Iemand
die genezen wordt van zijn doofheid, zodat hij u weer
kan horen en ervaren – waarom hij wel en wij niet? De
dichter dicht:

Ja, het liefst bid ook ik
tot die God om erbarmen
met de ogen naar boven,
met de blik afgewend.

En daarna volgt de laatste strofe, de conclusie:

Ik huil mee met het volk,
ik ben blind met de blinden,
ik ben blind voor het teken:
in een mensengezicht.

‘Ik ben blind voor het teken in een mensengezicht’ –
het is een verrassende wending. Het teken in het
gezicht van de ander – dan denk ik aan de ander die
kwetsbaar is als ik. Die het ook allemaal niet weet. Die
misschien wel mijn aandacht of betrokkenheid nodig
heeft. Die niet voor niets op mijn weg is gekomen.
Vertel niemand iets, zegt Jezus. Misschien zegt hij
daarmee ook wel: het gaat niet om wat je zegt maar om
wat je doet. Het gaat niet om de verhalen die je vertelt,
maar om het verhaal dat God vertelt door jouw leven
heen. Niet met je blik afgewend, maar met je blik
gericht op wie en wat ertoe doet.

Muziek

Lied: ‘Ja, het liefst zou ook ik’ – lied 945